

“Første oplag var på 32 bøger...”

Små forlag skyder op i den danske undergrund. De sigter efter kvalitetsudgivelser og går ikke på kompromis med deres bøger for at få bedre tal på bundlinjen.

TENDENS

Da Lars von Trier i 1995 indledte dansk films nybølge, var det med et sæt rigide dogmeregler, der skulle genføde filmkunsten. I disse år er en anden kunstgren på vej tilbage til fremtiden i en bølge af kulturpolitiske manifeste og idealistiske opråb:

Mens dansklærere og store forlag jamer over bogens hensygnen, spirer de små håndholdte bogforlag frem fra undergrunden, nogle enmandsbetjente og flere iført programmerklæringer og intentioner om at udgive 'modige forfatterstemmer', 'verdensskabende kunst' og 'stor litteratur'.

I denne måned åbnede det seneste såkaldte mikroforlag i Aarhus, Løvens Forlag, med endnu en af de delikate udgivelser, der dårligt vil kunne anes bag butikernes stabler med krimier og kogebøger, men som ikke desto mindre ser ud til at klare sig i hvert fald godt nok til, at der kan blive råd til at udgive endnu flere bøger. Af slagsen, altså, som de små forlæggere i erkendelse af manglende definitioner italesætter som 'det, man kalder kvalitetslitteratur'.

Og hvad er så det? «Det handler om litteratur, der i bedste fald forandrer verden. Bøger, der gør, at læseren går en lille smule ændret videre efter at have læst dem», lyder et bud fra den nyeste forlægger i landet, Kenny Jess Brandt, som vi møder i hans hule i det indre Aarhus, Løvens Bog- og VinCafé.

Han skænker caffelatte ved cafeborde, der er kilet ned mellem bogreoler med yndlingsforfattere som Dostojevskij, og han henter sukker ved en dlsk, der i disse dage er domineret af en høj bunke helt nyttrykte bøger: forlagets første roman, Charles Bukowskis 'Ekstrabudene'.

Fra vinimport til forlag

Indtil nu har idehistorikeren og vintjeneren Kenny Jess Brandt optjent mere erfaring med vin end med forlagsvirksomhed, men i frustration over, hvor umuligt det er at købe den litteratur, han gerne selv vil læse, har han valgt at udgive, og selv om der er forskel på næser for Bourgeois og Bukowski, har Kenny Jess Brandt taget filosofien fra sin vinimport med sig ind i forlagsverdenen:

«De, der ikke har råd til at tage de bedste vine hjem og vente på, at de lagrer på etetræsfade i årevis, får heller ikke det

store udtryk, men må nøjes med at sælge vin, der kan drikkes her og nu. På samme måde tror jeg på, at jeg får mere ud af at udgive langtidsholdbar litteratur», siger han med sigte til det litterære manifest, han skrev en dag i toget mellem Aarhus og København.

«I for lang tid har vi i Danmark været bange for at udgive stor litteratur. I stedet har de bærende forlag kastet sig over krimi- og triviallitteraturen og redet på dens bølge i håb om overlevelse», begynder manifestet, der fortsætter:

«Kunne det ikke tænkes, at den åndsforfladigelse, som har bidt sig fast i landet, kommer af en mangel såvel som af et savn? (...) Vi skylder at gøre os selv opmærksom på, at vi engang var en litterær stormagt, læsende såvel som skrivende».

Kenny Jess Brandt ved godt, det er store ord, men fra 1870 til 1900 var Danmark i hans optik en guldalder af stærke forfattere – og dermed af stærke læsere. For det hænger sammen:

«Man udgiver kun, hvis der er nogen, der gider læse, men omvendt kan en forlægger være med til at præge billedet med sit udbud».

Derfor udgiver Løvens Forlag nu serierne Glemte Mesterværker med klassikere af for eksempel Jules Verne, Thomas Mann eller William Burroughs samt Mesterlige Debuter som eksempelvis den allerførste Bukowski-udgivelse og de næste planlagte i serien, Sartres 'Kvalme' og Boris Vians 'Dagens skum'.

Det åbenlyse fravær af bestsellerpotentiale viser, at det ikke er millionoverskud, han går efter. Det er ikke, fordi Kenny Jess Brandt nødvendigvis lå hjemme under dynen og læste Dickens, den dag i 4.-5. klasse, hvor klassekammeraterne nåede til handelsregning. Han går bare ikke efter ret mange flere penge, end det koster at smide en ny forfatter på hylderne.

Forlæggeren og historikeren Thomas Jakobsen fra københavnforlaget Istedgades Boghandel har det på samme måde, og han lægger ikke skjul på sin selvironi, da han praler med sin seneste bedrift: En digtsamling af debutanten Simon Latz, 'Dvæler ved sort', er totalt udsolgt i to oplag, meddeler han, mens han tydeligt afventer modspørgsmålet:

Men hvor store var oplagene?

I LAMPENS SKÆR. Kvalitetslitteratur skyder frem som her i Løve's Bog- og VinCafé i Aarhus, hvor Kenny Jess Brandt (nederst) også har åbnet forlag – passende for en vincafé med Bukowskis alkoholsvømmende debut, 'Ekstrabudene'. Foto: Kåre Vlemose

Hvortil han småfnisende kan svare: «Første oplag var på 32 bøger og andet oplag på 38 bøger. Og de er revet væk...».

Overskuddet er til at overskue, men det gør ikke spor, erklærer forlæggeren, så længe han dels ikke går konkurs, dels får skabt en åndelig vækkelse i landet. Også han har komponeret et kampskrift, vendt ikke bare imod den »pladderpopulære litteratur« forrest på bogdiskene, men også imod de »pessimistisk jamrende, pseudo-nihilistiske, enslydende selvhøjtidelige digtere fra Forfatterskolens«, der i hans optik er blottet for saft og kraft. Litteratur skal være buldrende og lidenskabelig, pointerer han med varme hilsner tilbage til Petronius og markis de Sade samt i den mere moderne ende til Jess Ørnbo, T.S. Høeg og temmelig ukendt Holger Hansen, som Jakobsen har tænkt sig at udgive alt af, for Holger Hansen, forstår man, tør beskrive andet og mere end hverdags-trivialiteter. Og som det hedder i forlagets litterære manifest og opråb:

«Hverdagen og parforholdet klarer sig helt uden poeternes hjælp, men det gør verden ikke. (...) Vil du virkelig imponere, så digt mig verdens begyndelse, undergang og vejen dertil».

Med vægt på de nye

Hos et andet Københavnforlag, Forlaget Ordenes By, er det som hos Løvens Forlag især internationale mesterværker, der er i fokus, men hvor aarhusianske Kenny Jess Brandt har fokus på klassikere, lægger forlæggeren Paul McNeice – med forlagsferiarig fra etablerede forlag – vægt på at opdage nye, internationale forfatternavne på vej frem. Hans første udgivelse var en for danskerne ukendt australsk debutant, Steve Toltz, og kort efter nytår udkommer 'Borgmesterens tunge' af en amerikansk debutant, Nathaniel Rich. Begge har rosede anmeldelser med sig fra deres hjemlande, og ikke bare Paul McNeice selv, men New York-pressens kritikere har udskrevet Nathaniel Rich som den næste Paul Auster.

«Jeg går efter de store storytellere med litterær kvalitet og kant. Litteratur, der kan være med til at forandre læseren som menneske. Jeg synes, at det er ærgerligt, at bogmarkedet ikke fokuserer mere på god litteratur, men er blevet til alt mulig andet», siger Paul McNeice, som tror på, at man kan sælge litteratur til danske læsere uden at gå på kompromis med kvaliteten.

I Foreningen for Forlagsfolk sidder formand Søren Barslund og smiler over, at nogen som helst tør sende franske debutanter, glemte danskere og ukendte australiere på gaden i et sprogråde med 5 millioner læsere.

«En australsk forfatter, ukendt i Danmark – det burde jo ikke kunne lade sig gøre, men hvor et stort forlag kan være en kolos på lerbødder, kan de små hurtigere

Andre nye forlag

Replikant replikant.dk
Det digitalt baserede forlag blev etableret i 2011 af Toke Riis Ebbesen. Bøger fra Replikant vil altid komme på mindst to medier.

Sisyfos forlagetsisyfos.dk
Etableret af Peter Thiesen og redaktionskomité skal sikret i udgivelserne, der er præget af litteratur fra det 20. århundrede.

Forlaget Virkelig virkelig.dk
Etableret i 2008, specialiseret i små udgivelser; digtsamlinger, filosofiske hæfter, kunstværker etc. Desuden eksperimenterer der med alternative sesformer.

Torgard forlaggettorgard.dk
Forlaget er etableret i 2009 af Eide med det primære fokus på at udgive danske oversættelser af færøsk litteratur. I 2009 udkom forlaget med islandske og svenske titler, i år er der også originaludgaver på programmet.

Punktum forlagetpunktum.dk
Familiejet forlag stiftet 2007. Forlaget satser på komplet underholdning af høj kvalitet og overkommelig pris.

Kronstork kronstork.dk
Forlag med fokus på dansk og international litteratur. Stod bag 'Antologi 2011' indeholdt bidrag fra danske og internationale forfattere. Research: Politikens Bibliotek

agere, når der udgives noget, der udfordrer også de store til at sige Søren Barslund, der finder det fuldt med alle de her små kugler.

«Det er glædeligt, at det ikke kun er de store, der skal bestemmes, hvornår der skal udgives bøger».

anne.bech@pol.dk

Læs interview med Nathaniel Rich side 4-5.